

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇİZGİ ROMANLARLA DEYİM ÖĞRETİMİ “MARTİN EDEN” ÖRNEĞİ*

*Havva Gökçe ÇAVDAR PAKSOY***

Öz: Yabancı dil öğreniminde söz varlığı çok önemlidir. Söz varlığı terimi bir dilde olan tüm sözcükleri, deyimleri, atasözlerini kapsamaktadır. Ancak tüm sözcükler, kalıp sözler (deyimler, atasözleri vb.) öğrencilerin karşısına hemen çıkmaz. Dil düzeylerine uygun olarak hazırlanan metinlerde geçer. Öğrencilerin düzeylerine göre tasarlanan ders kitapları dört temel beceri ilkesine göre şekil alır. Okuma dersleri ve materyalleri öğrencilerin sözcük, deyim ve atasözlerini öğrenmesi için oldukça önemlidir. Öğrencilerin dil düzeyleri arttıkça ders kitapları dışında okuma becerisi için hazırlanmış, Türk ve dünya edebiyatından anlam bütünlüğü korunacak şekilde sadeleştirilen otantik metinler de kullanılmaktadır. Her ne kadar sadeleştirme çalışmaları yapılsa bile bu metinler yine de uzunluğunu korumaktadır. Ancak bu metinler çizgi roman türünde tasarlanırsa hem ders içi hem de serbest zamanda okuma etkinliği olarak kullanılabilir. Büyük bir kısmı görsellerden oluşan çizgi romanlarda anlatımı kısa tutmak, anlamı kuvvetlendirmek için deyimlerden de oldukça faydalanılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, C1 düzeyi için çizgi romanlarla deyim öğretimi için bir öneri sunmak amacıyla hazırlanan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Çalışmada, çizgi roman türünde yeniden tasarlanmış olan Jack London’ın Martin Eden romanı incelenmiştir. İnceleme sonucunda 23 deyim saptanmıştır. Yabancılar Türkçe öğretiminde deyimlerin öğretilmesinde çizgi romanların katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Deyimler, çizgi romanlar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, C1 düzeyi, Martin Eden.

* Atıf Bilgisi / Citation: Çavdar Paksoy, H. G. (2025). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanlarla Deyim Öğretimi “Martin Eden” Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (9), 57-70.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 02.12.2024-19.02.2025

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / This article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors’ Contribution Rate: Bu makale tek yazarlıdır.

Açıklama / Explanation: Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi’nin düzenlediği 9. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi*’nde sunulan “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanlarla Deyim Öğretimi ‘Martin Eden’ Örneği” başlıklı sözlü bildiriden genişletilerek üretilmiştir.

** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi. E-posta: gkccavdar@gmail.com ORCID: 0000-0003-1813-2725.

Teaching Idioms With Comics in the Teaching Turkish as a Foreign Language “Martin Eden” Example

Abstract: When learning a foreign language, vocabulary is very important. Vocabulary includes all the words, idioms and proverbs in a language. However, not all of these words and phrases (idioms, proverbs, etc.) are immediately available to the student. They appear in texts designed for their level. Textbooks for different levels of language learning are designed in accordance with the four basic skills principles. For students to learn words, idioms and proverbs, reading lessons and materials are very important. As the students' language level increases, authentic texts from Turkish and world literature are also used. These are prepared for different reading levels than textbooks and are simplified in a way that preserves the integrity of meaning. Although these texts have been simplified, they still retain their length. However, they can be used as reading activities both in class and in free time if they are designed in the comic genre. In comics, which are largely visual, idioms are also used to keep the narrative short and to reinforce the meaning. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in this study. It was prepared to present a proposal for teaching idioms with comics at C1 level in Teaching The Turkish as a foreign language. Jack London's novel Martin Eden, which is a comic book adaptation, was the subject of the study. As a result of the analysis, 23 idioms were identified. The use of comics in teaching idioms in The Teaching Turkish to foreigners.

Keywords: Idioms, comics, teaching Turkish as a foreign language, C1 level, Martin Eden.

Giriş

Değişen ve gelişen dil öğretim ortamlarında okuma becerisi ve sözcük öğretimi için tasarlanan kalın, çok sayfalı kitaplar yerini betimlemesi görsellerle yapılan kısa tümceli, bağlama uygun sözcük ve kalıp sözlü çizgi romanlara bırakmaktadır. Çizgi romanlar yeni bir tür olmamakla birlikte dil öğretiminde, özellikle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde serbest zaman olarak okuma etkinliği için son zamanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Teknolojinin gelişmesi, çizgi roman oluşturabilen yapay zekâ araçları ve programların çoğalması, çizgi roman oluşturma sürecini kısaltmakta öğrencilerin ve öğreticilerin kurgu metinler oluşturarak kolaylıkla çizgi roman tasarlamasına yardımcı olmaktadır. Tekin ve İlhan (2022, s. 214) “Dijital Çizgi Romanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı: Erasmus Öğrencilerinin Deneyimleri” adlı çalışmalarında web 2.0 aracı Pixton’da oluşturulan çizgi romanı 8 hafta gibi kısa bir sürede temel seviyede Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için Türkçenin daha kolay ve zevkli hâle geldiğini gözlemlemişlerdir.

Her öğrencinin öğrenme biçimi farklıdır. Görsel ve kısa yazılar öğrencinin dikkatini çekmekte, derse katılımını artırmaktadır. Dile ait kelimelerin, günlük ifade kalıplarının öğretiminde yine günlük hayatın içinden alınmış örneklerin yer aldığı çeşitli materyaller kullanılabilir (Doğan, 2014, s. 93). Bu materyaller

arasında çizgi romanlar da bulunmaktadır. Çizgi romanlar kurguya uygun görsellerle desteklenmiş, metinle iç içe olan bir türdür. Dil öğretiminde özellikle okuma anlama becerisine, öğrencinin okuduğunu anlayabilmesi ve öğrendiği dile ait kalıp sözleri bağlam içinde görüp öğrenebilmesine katkı sağlayan önemli bir araçtır. Öğrencilerin kelime hazinelerinin zenginleştirilmesinde ve okuma becerilerinin geliştirilmesinde çizgi romanlar, görsellerin ön plana çıkması sebebiyle önemli bir etkiye sahiptir (Uslu Üstten ve Pilav, 2016, s. 602).

Çizgi romanlar A1-A2 düzeylerinde günlük dil kalıplarını öğrenme konusunda, B1- B2 düzeylerinde deyim ve atasözlerini öğrenmede öğrencilere kolaylık sağlayabilir. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D- AOBM) (2020, s. 135) "Belirli somut durumlarla ilgili temel kelime/ işaret ve öbek birikimine sahiptir." tanımlayıcısına göre hazırlanan bir metin A1 düzeyinde okuma metninde olması gereken kelime ve öbek yapıyı işaret etmektedir. Temenni sözcükleri bu düzeyde öbek birikim kavramını desteklemektedir. Örneğin A1 düzeyinde tasarlanan metinde yemek yiyen biri olduğu bilgisini okuyan öğrenci aynı bağlam içerisinde "Afiyet olsun." söz öbeğini de okuyup anlayabilmektedir. Çizgi romanlardaki görseller, anlatılan hikayeye uyumludur. Karşılıklı konuşma, hareket, duygu, düşünce ve tepkiler gibi romandaki tüm unsurlar görsellerde ifade edilebilir. Oxford (1990, s. 116), çizgi romanlarda yer alan görsellerin, çizimlerin, ipuçlarının ve ipuçlarını göstermede kelimelerden çok daha iyi olduğunu savunmuştur.

1920'lerde yayımlanan Tintin, (TenTen olarak biliyoruz), Red Kit ve Şirinler birçok dile çevrilerek önce basılı çizgi roman olarak yüzlerce çocuk ve yetişkin tarafından okunmuş, ardından gelişen teknolojiyle çizgi film olarak gösterilmiş hem çizgi romanları hem de çizgi filmleri büyük bir başarı elde etmiştir.

Zaman içinde dünyada gelişen durumlara göre çizgi romanlar da değişmiş ve artmıştır. Son zamanlarda, Türk ve dünya klasikleri çizgi roman türüne uyarlanmaya başlanmıştır. Böylece bu eserlerin çok fazla okuyucuya ulaşması sağlanmıştır. Otantik metinlerin çizgi roman türüne uyarlanmasının dil öğretiminde kolaylıkla kullanılmasına olanak tanıyacağı düşünülmektedir. Araştırmamızda da Jack London'ın dünyaca ünlü romanı Martin Eden çizgi roman uyarlaması yabancı dil olarak Türkçe öğrenen ileri düzey öğrencilere deyim öğretimi amacıyla bir öneri olarak kullanılmıştır.

Çizgi romanlar, görsel ve kısa cümlelerden oluşmaktadırlar. Bu özelliklerinden dolayı dil öğretiminde çizgi romanlardan yararlanılabilir. Çizgi romanlar ayrıca kısa cümlelerle akıcılığı sağlarken anlamayı ve öğrenmeyi hedefler. Deyimler de duygu ve düşünceleri dikkati çekecek şekilde uzlaşım ve içinde doğduğu dil konuşurlarının tecrübelerine göre oluşmuş kalıp ifadelerdir. Deyimler, "genel olarak gerçek anlamından az çok ayrı, kendine ait bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir." (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>) şeklinde tanımlanır. Deyimlerin

tümcedeki, bağlamdaki görevi anlatımı akıcı hale getirmek ve ifadenin gücünü arttırmaktır. Aksan (2015, s. 39), bir dilde yer alan deyimlerin söz varlığı içerisinde değerlendirilebileceğini ve o dili konuşan toplumun anlatımındaki gücünü, başarısını benzetmeye ve düşündürmeye olan eğilimini deyimler sayesinde gösterebileceğini söyler. Çizgi romanlarda betimlemeler görsellerle okuyucuya aktarılırken kısa cümlelerle diyaloglar ve iç sesler verilmektedir. Bu diyaloglarda, ifade gücünü artırmak için de deyimlerle desteklenmektedir. Bu bağlamda çizgi romanlarla deyimlerin benzer özellikleri olduğu söylenebilir.

Otantik metinler, çizgi roman olarak tasarlandığında çok sayfalı olan orijinal metinler daha az sayfaya ineceğinden, öğrencilerin serbest zamanlarında bu türü okuma isteğinin artacağı düşünülmektedir. Ayrıca uzun ve karmaşık betimlemeler görsellerle desteklenerek bağlama uygun deyimlerle ifade edilince dil öğrencilerinin ilgisini çekecektir. Örneğin, bir çizgi roman sahnesinde burnundan solumak deyimi bir karakterin çok sinirli olarak resmedildiği panelde kullanılabilir. Görsellerden ve kısa cümlelerden oluşan çizgi romanların, dil öğretiminde serbest zaman etkinliği olarak okuma için kullanımı uygun olacaktır. D-AOBM ders kitabı ve yardımcı materyal yazarlarına genel standart önermektedir (Deniz ve Uysal, 2010, s. 243). Serbest zaman olarak okuma tanımlayıcıları D- AOBM’de (2020, ss. 62-63) şu şekilde gösterilmiştir. Bu ölçek hem kurgu hem de kurgu olmayan yazılı veya işaret dilindeki metinleri kapsar. Bunlar kişinin ilgi alanına bağlı olarak okuduğu diğer metin tiplerinin yanı sıra, yaratıcı metinleri, farklı metin türlerini, dergi ve gazete makalelerini, internet günlüklerini veya biyografileri içerebilir.

Tablo 1. D-AOBM, serbest zaman olarak okuma

	Serbest zaman etkinliği olarak okuma
C2	İnce tarz ayrımlarını ve hem örtük hem de açık anlamı fark edip takdir ederek farklı türlerde klasik olan veya gündelik anlatım içeren edebî veya edebî olmayan metinler de dâhil olmak üzere hemen hemen tüm metin tiplerini okuyabilir.
C1	Belli bölümleri yeniden okuyabilmesi ve dilerse kaynak araçlara ulaşabilmesi koşuluyla çeşitli edebî metinleri okuyabilir ve fark edip takdir edebilir. Dilin standart biçiminde veya aşına olduğu bir ağzında üretilmiş çağdaş edebî ve kurgu olmayan metinleri, biraz zorluk yaşayarak ve örtük anlam ve fikirleri fark edip takdir ederek okuyabilir.
B2	Büyük ölçüde bağımsız olarak, okuma tarzı ve hızını farklı metinlere (ör. dergiler, daha karmaşık olmayan romanlar, tarih kitapları, biyografiler, gezi günlükleri, rehberler, şarkı sözleri, şiirler) uyarlayarak ve uygun başvuru kaynaklarını titizlikle kullanarak kendi zevki için okuyabilir. Yeterli zamanı olması ve sözlük kullanabilmesi koşuluyla güçlü bir olay örgüsü olan ve karmaşık olmayan, ağırdal dil kullanmayan romanları okuyabilir.
B1	Daha geniş bir izleyici için hazırlanmış gazete/dergilerin film, kitap, konser vb. anlatımlarını okuyabilir ve ana noktalarını anlayabilir. Karmaşık olmayan bir dil ve tarz kullanılması koşuluyla basit şiir ve şarkı sözlerini anlayabilir. Yüksek kullanım sıklığına sahip gündelik dil kullanan anlatılardaki, kılavuzlardaki ve dergi makalelerindeki yer, olay, açıkça ifade edilen duygu ve bakış açısı betimlemelerini anlayabilir. Temelde bir yolculuktaki olayları ve yazarın tecrübe ve keşiflerini anlatan bir seyahat günlüğünü anlayabilir. Düzenli sözlük kullanımı yardımıyla açık ve doğrusal bir akışa ve yüksek sıklık derecesi olan günlük dil kullanımına sahip hikâyelerin, basit romanların ve çizgi romanların olay örgüsünü takip edebilir.
A2	Yüksek kullanım sıklığına sahip sözcüklerle gündelik dilde, aşına olduğu somut durumları betimleyen kısa, basit hikâyeleri ve çizgi romanları okuyabilecek kadar anlayabilir. Somut, gündelik konularla (ör. hobiler, spor, serbest zaman etkinlikleri, hayvanlar) ilgili kısa dergi raporları veya kılavuz girişlerinde belirtilen ana noktaları anlayabilir. Kısa anlatılan ve birinin hayatını anlatan basit bir dille oluşturulmuş betimlemeleri anlayabilir. Bir fotoğraf hikâyesinde (ör. yaşam tarzı üzerine bir dergide) neler olduğu ve karakterlerin nasıl olduğu hakkında izlenim oluşturabilir. Bir kişinin (ör. bir ünlünün) kısa betimlemesinde verilen bilginin çoğunu anlayabilir. Basit bir dilde ve açık bir şekilde oluşturulmuş olması koşuluyla öngörülebilir bir yapı izleyen bir olayı (ör. Oscar Ödülleri) bildiren kısa bir makalenin ana noktasını anlayabilir.
A1	Basit kelimelerle anlatılmış gündelik etkinliklerle ilgili kısa, resimli anlatımları anlayabilir. Görsellerin içerik hakkında çok fazla tahminde bulunmasına yardımcı olması koşuluyla resimli hikâyelerdeki kısa metinleri ana hatlarıyla anlayabilir.
A1 öncesi	Tanımlayıcı yok.

1. Amaç

Bu çalışma yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde *Martin Eden* çizgi romanında geçen deyimlerin C1 düzeyinde Türkçe öğrenen yabancılarla öğretilmesinde öneri amacıyla hazırlanmıştır.

2. Problem

Görsellerin ön planda olduğu kısa cümlelerden oluşan çizgi romanların dil öğretiminde kullanılması okuma derslerini çekici hâle getirebilir. Ancak kısa cümlelerin içinde anlamı kuvvetlendiren uzun betimlemelerin yerine iki ya da fazla sözcükten oluşan söz varlığının önemli unsurlarından deyimlere sık rastlanır. Gerek metin türü gerekse deyimlerin çerçeve metinde C1 düzeyinde

olmasından dolayı öğrenci bu düzeye gelene kadar söz varlığını genişletmiş ve Türkçenin özelliklerini içselleştirmiş olmaktadır. Deyimler, dillerin aynı zamanda toplumdan izler taşır, bu izler Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM) (2020, s. 140) toplumbilimsel uygunluk tanımlayıcılarından “Sosyalleşme, alt seviyelerde temel rutinleri takip etme, muhatapın/ muhatapların farklı davranmasını gerektirmeden (B2 seviyesinden yukarı) ve deyimsel ifadeler, kinaye/ imâ ve mizah (C seviyelerinde) kullanma” tanımlayıcısından kolaylıkla çıkarılır. Çizgi romanlar kurgu metinlerdir, serbest zaman etkinliği olarak da okunabilir. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (2020, s. 62) “Hem kurgu hem de kurgu olmayan yazılı veya işaret dilindeki metinleri kapsar, bunlar kişinin ilgi alanına bağlı olarak okuduğu diğer metin tiplerinin yanı sıra, yaratıcı metinleri, farklı metin türlerini, dergi ve gazete makalelerini, internetten günlüklerini veya biyografilerini içerebilir.” Ayrıca çerçeve metinde metinlerin uzunluğu, çeşitliliği ve resim olup olmaması işlevsel hale getirilen anahtar kavramlar içinde yer almaktadır. Çalışmada Türkçe deyim öğretimi için kullandığımız Jack London’ın *Martin Eden* adlı eserinin çizgi roman türüne uyarlanması ve dil öğretiminde kullanılmasının önemli bir sebebi hem otantik metin olması, hem de çizgi roman türünün gerektirdiği kısa tümce içermesidir. Çizgi romanların Türkçe öğretiminde kullanılması için hazırlanan diğer çalışmalar başlangıç düzey için web 2.0 araçlarından yararlanılan kurgu metinlerin olması, dil öğretimine verdiği katkının önemi ile alana katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada en önemli detay otantik metnin çizgi roman türüne başarıyla uyarlanmış olması ve dil öğretim amacı gütmemesidir. Serbest zaman etkinliği olarak okuma anlama etkinliği için oldukça ideal bir kitap olduğu düşünülmektedir.

3. Yöntem

3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi araştırılması amaçlanan olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı ihtiyaç duyduğu veriyi gözlem ya da görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Bu durumda doküman incelemesi araştırmacıya zaman ve maliyet tasarrufu sağlayacaktır. “Araştırmacı, dokümanlardan elde edeceği verileri araştırmada elde edilen verileri desteklemek, çürütmek veya bulduğu sonuçlara alternatif açıklamalar getirmek amacıyla kullanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, ss. 187-197). Bu araştırmada doküman olarak Aude Samama tarafından resimlenen, Olcay Kunan tarafından Türkçe’ye çevrilen Jack London’ın *Martin Eden* çizgi romanı kullanılmıştır. Söz konusu çizgi romanın inceleme sonucunda 23 deyim tespit edilmiştir. Tespit edilen deyimler orta

düzeyden itibaren bağlam ve ders içinde öğrenciler tarafından öğrenilmekte ve C1 düzeyinde içselleştirilmiş olmaktadır.

4. Bulgular

Çizgi romanlar, görsel ve metinsel öğeleri birleştirerek dil öğrencilerine etkili bir öğrenme deneyimi sunmaktadır. Uslu Üstten ve Pilav (2016, s. 599) çalışmalarında kurguladıkları anlama metnini hem düz metin hem de çizgi roman metni olarak iki farklı öğrenci grubuna okutmuş, çizgi romanların okuduğunu anlama becerisinin kavrama basamağının geliştirilmesinde düz metne göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışma konusunu oluşturan, Jack London’ın *Martin Eden* romanının, çizgi roman türünde yeniden tasarlanması ve Fransızca kopyasından Türkçeye çevirisi D-AOBM’nde hem genel okuduğunu kavrama hem serbest zaman etkinliği olarak okuma tanımlayıcılarını içerdiği saptanmıştır. Yukarıdaki görselde D-AOBM serbest zaman olarak okuma tanımlayıcıları bulunmaktadır. B1 düzeyi arasında olan “Düzenli sözlük kullanımı yardımıyla açık ve doğrusal bir akışa ve yüksek sıklık derecesi olan günlük dil kullanımına sahip hikâyelerin, basit romanların ve çizgi romanların olay örgüsünü takip edebilir.” tanımlayıcısına göre çizgi roman türünün orta ve yüksek düzey dil öğrenirleri için uygun olduğu belirlenmiştir. *Martin Eden* çizgi romanında 23 deyim saptanmıştır.

Söz konusu deyimler şunlardır: “yoluna girmek, can atmak, ağzının payını vermek, karşısına çıkmak, hoşuna gitmek, ağzını bıçak açmamak, düş/hayal kırıklığına uğramak, yolunu kaybetmek, son bulmak, el üstünde tutmak, yüz üstü bırakmak, yolunu bulmak, kalbini kırmak, karşı çıkmak, yol göstermek, yeni bir sayfa açmak, ele almak, ağzı çok laf yapmak, öfkeden deliye/çılığa dönmek, rağbet görmek, maruz kalmak, gözleri yaşarmak, akılda tutmak”.

Deyimler, konuşmalara renk katarken, aynı zamanda duyguları ve durumları ifade etmede kısa ve etkili yoldur. Örneğin, “yoluna girmek” deyimini, bir şeyin düzene girmesi veya başarılı bir hale gelmesi anlamında kullanılırken, “can atmak” deyimini, birine ya da bir şeye yoğun bir istek ve heves duyulmasını ifade eder. “Ağzının payını vermek” ise, birine karşılık vermek, onu susturmak anlamında kullanılır. Ayrıca “hoşuna gitmek” deyimini, bir şeyin beğenilmesi veya sevilen bir şeyin yapılması anlamına gelirken, “ağzını bıçak açmamak” deyimini, birinin suskun kalması, konuşmaması durumunu anlatır. Bu deyimler, kişisel ilişkilerde, duygusal durumları ifade etmede ya da bir durumu açıklamada oldukça etkili birer araçtır. Bunun dışında, “düş/hayal kırıklığına uğramak” deyimini, bir beklentinin ya da umudun boşa çıkması sonucu yaşanan hayal kırıklığını ifade ederken, “yolunu kaybetmek” deyimini, kişinin doğru yola ulaşamaması ve zor durumda kalması anlamında kullanılır. Türkçede deyimlerin birçoğu, bir kişinin ruh halini ya da bir olayın seyrini aktarıırken, bir yandan da insan ilişkilerindeki çeşitli ince duyguları yansıtır. Örneğin, “el üstünde tutmak”

deyimi, birini çok değerli görmek ve ona büyük bir saygı göstermek anlamına gelirken, “yüz üstü bırakmak” deyimi ise, birini zor bir durumda yalnız bırakmak ve ona yardım etmemek anlamında kullanılır.

Deyimler bir dilde kısa ancak özlü anlatım için kullanılan kalıp sözlerdir. Deyimlerin sözcükleri ya da sözcük dizilişi değiştirilemez. Örneğin “Ağzını bıçak açmıyordu.” (Lapiere, 2021, s. 11, panel 1) “Ağzını jilet açmıyor.” şeklinde kullanılamaz.

Deyimler en az iki sözcükten oluşur, çok kısa bir zaman dilimini anlatmak için ‘Kaşla göz arasında’ bu tür deyimlere örnektir, ancak tümce düzeyinde deyimler de vardır, birine çok değer vermek anlamında kullanılan “El üstünde tutmak.” Bu tür deyimlere örnektir. “... Oo, bütün kadınlar erkeklerin onları el üstünde tutmasını ister...” (Lapiere, 2021, s. 58, panel 5).

“Devede kulak” büyük bir olayın ya da durumun içinde çok önemsiz, küçük bir şey için kullanılan deyim, devenin büyüklüğüne göre kulağının küçük olmasından, dünya bilgisinden esinlenmiştir. Kimi deyimlerde iyelik eklerinin kullanılması gerekir. Unutmamak için tavsiye olarak kullanılan “Akılda tutmak.” “Aklında tutman gereken birkaç kural var.” (Lapiere, 2021, s. 57, panel 4)

Deyimler cümle içinde zaman ve kişi ekleri de alabilirler. “Eminim ki, aileniz beni görmeye can atmıyordu...” (Lapiere, 2021, s. 3, panel 2) “Ağzlarının payını verdim.” (Lapiere, 2021, s. 8, panel 2).

Görsel 1. Kitabın ilk sayfasında "Kaba denizci giysileri vardı üzerinde, evin görkemli girişinde özellikle göze çarpıyordu." "Eminim ki, aileniz beni görmeye can atmıyordur." (Lapiere, 2021, s. 3, panel 2).

"Kaba denizci giysileri vardı üzerinde, evin görkemli girişinde özellikle göze çarpıyordu."

Görsel 2. “O serseri çetesi bela arıyordu. Ağabeyinizin suçu yok. Şansına karşısına çıktılar. Ben de ağızlarının payını verdim.” (Lapiere, 2021, s. 8, Panel 3).

Görsel 3. “Martin bilim ve edebiyat macerasının sonuna gelmiş gibi hissediyordu. Çıkmaz sokak biçiminde hazırlanmış bir son.” “Bir yıldızın peşinden gitmişti başta, oysa şimdi vebalı bir bataklıkta bata çıka yürüyordu.” (Lapiere, 2021, s. 157, Panel 1).

“Martin bilim ve edebiyat macerasının sonuna gelmiş gibi hissediyordu. Çıkmaz sokak biçiminde hazırlanmış bir son.”

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Çizgi romanlar okurlarına farklı ve güzel deneyim sunarken, okumayı da keyifli hâle getirmektedir (Jaeckel ve Er, 2010, <https://ochre.lib.uchicago.edu>). Çizgi romanlar dili, konuşma diliyle okura sunmaktadır. Yazarlar çizgi romanda, tereddütler ve boşluklar kullanarak konuşma dilini ele alırlar, konuşmanın akışına uygun deyimler kullanırlar. Çizerler de konuyu dikkatlice okur konuya uygun görseller oluştururlar. Çizgi roman türünün, dil öğretiminde kullanılması öğrencilerin hedef dili öğrenme süreçlerinin doğal şekilde gerçekleşmesini desteleyeceği düşünülmektedir.

Martin Eden romanının, çizgi roman biçiminde yeniden tasarlanmış ve Türkçeye çevrilmiş olması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilirliğinin önünü açmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yapılan diğer çalışmalarda

da çizgi romanların dil becerilerini geliştirmeye katkısının yanında, yabancı öğrencilerin Türkçe söz varlığını geliştirmelerine de katkı sağladığı açıktır. Alanda daha önce yapılan çalışmalar araştırmacılar tarafından kurgulanmış ve öğrencilerin düzeylerine göre uygulanmıştır. Ancak bu çalışmada kullanılan *Martin Eden* çizgi romanı otantik metin özelliğiyle öne çıkmaktadır.

Ökten Eren ve Sauner (2015, s. 72) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde resimli metin okumaları adlı çalışmalarında Türkçenin bağlamsal eş zamanlı dilbilgisiyle ve iletişimsel becerilere daha kısa sürede, daha kolay öğrenildiğini gözlemlemişlerdir. Öğrencilerin, özellikle okuma ve yazma becerilerinin gelişiminde aşama kaydettiklerini belirtmişlerdir. Çizgi romanların özellikle okuma ve yazmayı olumlu anlamda etkilediğini ortaya koymaktadır. Okuma ve yazma becerilerinin olumlu anlamda etkilenmesi bize yazıldığı dilin söz varlığının öğrenilmesinin de kolaylaştığını göstermektedir.

Uslu Üstten ve Pilav (2016, s. 599) çalışmalarında, kurguladıkları anlama metnini hem düz metin hem de çizgi roman metni olarak iki farklı öğrenci grubuna okutmuş, çizgi romanların okuduğunu anlama becerisinin kavrama basamağının geliştirilmesinde düz metne göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacıların çalışmalarında kullanmak için kurguladıkları etkinlikler temel düzey kullanımına uygun olarak hazırlanmıştır.

Frey ve Fisher (2004, ss. 19-25), yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerle yaptıkları çalışmada, derste okuttukları çizgi romanın bir ayda öğrencilerin İngilizce yazma becerisinde olumlu yönde değişim olduğunu saptamışlardır. Çalışmaya katılan öğrencilerin yazılarında daha çeşitli kelime kullandıklarını ve çeşitli yapılarla cümle kurduklarını aktarmışlardır.

Tekin ve İlhan (2021, s. 107) çizgi romanların yabancı dil öğretiminde kullanımı üzerine bir inceleme adlı çalışmalarında birçok araştırmaya ulaşmışlardır. Ulaştıkları çalışmalarda, çizgi romanların dil öğretimi kapsamında okuma ve yazma becerilerinin ve söz varlığının geliştirilmesinde oldukça faydalı olduğunu ve bu konularda çok fazla çalışma olduğunu tespit etmişlerdir. Buna karşılık dinleme ve konuşma becerileri ile ilgili çizgi roman türünde az sayıda araştırma olduğunu belirlemişlerdir.

Jaekel ve Er (2010, <https://ochre.lib.uchicago.edu>) Türkçeyi kendi kendine öğrenme ve sınıf kullanımı için etkileşimli bir modül olarak *Almanya'dan Mektup*, konusu kentsel temalar üzerine olan Türkçe çizgi romanı uyarlamışlardır. Amerika'da Türkçe öğretimi için uyarlanan bu kitapta çizgi roman kültürüne hiç de uzak olmayan Amerikalılar için öğrenim kolaylığı olduğunu savunmuşlardır. Yazma etkinliği olarak da konuşma balonu boş bırakılan paneller bulunmaktadır. Ayrıca bu çizgi romanın, Türkçeyi günlük yaşam durumlarında ele alarak selamlaşma, vedalaşma, özür dileme gibi

Türkçenin modern ders kitaplarında yer alan temel iletişimsel işlevlerin çoğunu bağlam içinde ele aldığından bahsetmişlerdir.

Öğrencilerin, çizgi romanların eğlenceli ve görsel yönleri sayesinde deyimlerin bağlam içindeki anlamlarını daha kolay hatırlayacağı ve deyimleri günlük hayatta kullanma becerilerinin artacağı düşünülmektedir. Çizgi romanın görsel ve metinlerle oluşan dinamik yapısı, deyimlerin doğal bir şekilde anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Deyimlerin doğru ve bağlamda kullanılması, aynı zamanda dil öğrenenlerin konuşma pratiği yaparken, konuşma sırasında doğru deyimleri kullanmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Çizgi romanların Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında kullanılması öğretimi zengin ve verimli hâle getireceği düşünülmektedir. Yabancılarla Türkçe öğretiminde gerek yüz yüze gerekse çevrim içi ortamlarda derslerin eğlenceli ve dikkat çekici olacağı tahmin edilmektedir. Deyimlerin daha kısa sürede öğretileceği düşünülmekte ve doğru bağlamlarda kullanılmasının sağlanacağı umulmaktadır.

Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında, Türk ve dünya romanlarının çizgi roman türüne uyarlanması, gerek ders saati içerisinde okuma etkinliği olarak kullanılmasını gerekse serbest zaman etkinliği olarak okunmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Kısa ancak etkili anlatımı olan deyimler, kısa cümlelerin olduğu çizgi romanlar bu ortak özellikleri sayesinde hem anlaşılır olacağı hem de öğrencilerde okuma isteğinin artacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM). (Tamamlayıcı Cilt). (2020). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. *Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. (Companion Volume).
- Deniz, K. ve Uysal, B. (2010). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ve Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı. *TÜBAR*, XXVII, 239-261.
- Doğan, Y. (2014). Yabancılarla Türkçe Kelime Öğretiminde Market Broşürlerinden Yararlanma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10(1), 89-98.
- Frey, N. ve Fisher, D. (2004). Using Graphic Novels, Anime, and the Internet in an Urban School. *English Journal*, 93, 19-25.
- Jaeckel, R. ve Er, S. M. (2010). Almanya'dan Mektup, 17.01.2025 tarihinde <https://ochre.lib.uchicago.edu/graphicnovel/> adresinden erişildi.
- Lapiere, D (2021). *Martin Eden* (A. Samama, Resimleyen; O. Kunal, Çev.), (2. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know?*. Boston, MA. Heinle.
- Ökten Ören, C. ve Sauner, M. H. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Resimli Metin Okumaları. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), 65-79.
- Pransky, J ve Kelley, T. M. (2014). Three Principles for Realizing Mental Health: A New Psycho-spiritual View. *Journal of Creativity in Mental Health*, 9, 53-68
- TDK. *Güncel Türkçe Sözlük*. 17.12.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Tekin, E. ve İlhan, O. G. (2021). Çizgi Romanların Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *ANASAY 2021*, (17), 105-124.
- Tekin, E. ve İlhan, G. O. (2022). Dijital Çizgi Romanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı: Erasmus Öğrencilerinin Deneyimleri. *VIII. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi 20-23 Temmuz 2022 bildiri özeti içinde* (s. 214). Hatay.
- Uslu Üstten, A. ve Pilav, S. (2016). Temel Seviyede Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanların Öğrenme Düzeyine Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 599-606.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.